

Україна в умовах Незалежності: проблеми та перспективи.

Проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 р. принципово по-новому поставило питання державного, економічного та політичного розвитку України

Йшлося про нову і, як засвідчив подальший розвиток подій, надзвичайно складну сторінку її багатовікової історії.

Проголошення незалежності України та завдання створення самостійної Української держави закономірно висунули проблему розгортання державотворчих процесів. Народ України заявив, що будуватиме державу суверенну й самоврядну, незалежну та відкриту, демократичну і правову. Розв'язання цього завдання наштовхнулося на цілу низку дуже непростих питань.

Процес державотворення в Україні на відміну від інших країн, котрі постали перед аналогічними проблемами в кінці 80-х - на початку 90-х років, **проходив у специфічних умовах і визначався своїми особливостями.** Пізнання цього вкрай важливе тому, що по-перше, стають зрозумілими причини сьогочасних проблем нашого розвитку, по-друге, тому, що більш чіткими бачаться шляхи, політичні рішення та економічні важелі, котрі дійсно можуть забезпечити вихід Української держави з економічної кризи та політичної нестабільності, в яких вона перебуває з моменту свого утворення.

Наше з вами сьогодення - це період переходу від тоталітарно-комуністичного режиму до демократичної, незалежної, правової держави. Як свідчить досвід багатьох країн Центральної та Східної Європи, бажано все зробити для того, щоб цей період був якомога коротшим, щоб якомога швидше суспільство звільнялося від рудиментів комуністичної системи і переходило на сучасні ринкові рейки. Україна, на жаль, поки не зуміла зробити цього. І саме тут слід шукати основну причину чи не всіх сьогоднішніх негараздів.

Чому ж так сталося? На це існувало багато чинників. Інколи складається враження, що процеси кінця 80-х - початку 90-х років заскочили наше суспільство дещо зненацька. Швидкий прорив України до національного суверенітету та державної незалежності породив серед значної частини тогочасної політичної еліти почуття надмірної впевненості у власних силах та можливостях.

Суспільство опинилося в стані чи не масової політичної та економічної ейфорії. Але "медовий місяць" незалежності України явно затягнувся. Ставало дедалі очевиднішим, що слід переходити до розв'язання практичних завдань, пов'язаних зі створенням Української держави. А до цього, як показали подальші події, керівництво держави не було готове. І не тільки з власної вини: прорив до суверенності та незалежності, розпочатий за Президента Л. Кравчука, значною мірою здійснювався на фоні психологічної, професійної та концептуальної невідповідності усіх державних структур до роботи в умовах, котрі відрізнялися від тих, які практикувалися за радянської доби.

Виховані попередньою системою кадри з їхнім досвідом "соціалістичного господарювання" постали перед дилемою: або одночасно і вчитися, і працювати над створенням сучасної держави з сучасною політичною та економічною системою, або працювати приблизно так, як за старих часів. Судячи з сучасного стану українського суспільства, зокрема його економіки, владі так і не вдалося знайти оптимального розв'язання проблеми кадрів, а саме від них значною мірою залежить успіх будь-якої

справи. Наслідки цього продовжують справляти свій негативний вплив практично на всі сфери нашого життя.

Серйозною перепоною на шляху розгортання державотворчих процесів залишається те, що в суспільстві, політичних партіях і рухах і досі немає згоди щодо того, яке суспільство ми будуємо. Українська національна ідея як об'єднуюча не є загально визнаною. Гострота проблем, з якими стикнулася наша держава в перші роки свого існування, поглиблювалась економічною кризою, катастрофічним падінням промислового та сільськогосподарського виробництва. При цьому зусилля політичного керівництва значною мірою витрачалися не на негайне подолання цих явищ, а на полеміку та між-партійні чвари. Робилися, зокрема, спроби довести, що криза економіки та її наслідки є результатом переходу до ринкової системи, відмови від радянського досвіду господарювання, нарешті, результатом розпаду СРСР та розриву економічних зв'язків між його колишніми республіками.

Яке пояснення не витримує серйозної критики. Насамперед Україна не здійснила перехід до ринкової системи господарювання, до цього нам, на жаль, ще далеко. Ми вкрай повільно рухаємося в цьому напрямку - і саме в цьому одна з причин нинішньої соціальної та економічної кризи. Що ж до радянського "досвіду", куди нас хочуть повернути ліво-комуністичні сили, то він добре відомий в усьому світі. Саме він створив економіку імперії, котра перестала існувати не в результаті воєн чи інших зовнішніх загроз, а внаслідок внутрішнього самознищення.

СРСР зник із карти світу, але за довгі десятиліття режим зробив усе можливе для того, щоб проблеми, створені ним, залишилися і долалися іншими, в тому числі Україною - з її величезним, але малоефективним економічним потенціалом.

Незалежна Україна отримала у спадок господарство, де тотальними були панування державно-колгоспної власності, заборона і переслідування ринкових відносин, мілітаризація економіки (майже 80% народного господарства УРСР було пов'язане з військово-промисловим комплексом).

Незаперечним фактом є те, що саме радянська, а не будь-яка інша влада проводила таку політику, яка не рахувалася ні з національними інтересами України, ні з вимогами екологічної безпеки її населення, котре неодноразово ставало жертвою справжнього геноциду.

Що ж стосується посилення розрив економічних зв'язків між колишніми радянськими республіками, то цей розрив тільки загострив кризу, створену адміністративно-командною системою за радянських часів. Слід додати, що незалежна Україна отримала й не менш згубну спадщину. Йдеться про практичну відсутність сучасного досвіду в галузі розбудови інституцій державної влади, демократичних традицій, парламентаризму тощо.

Як вже зазначалося, **українське суспільство**, в тому числі й та його частина, яку ми називаємо політичною елітою, **значною мірою виявилось не готовим до розбудови незалежної Української держави**. Практично протягом усіх років української незалежності не вдалося досягти конструктивної співпраці основних гілок влади. Створена на початку 2000 р. більшість у Верховній Раді в квітні 2001 р. фактично перестала існувати. Парламент держави скоріш нагадував собою політико-ідеологічний клуб, ніж вищий законодавчий орган держави.

Тільки в 1996 р. Верховна Рада приймає Конституцію України. Національне законодавство не сприяє створенню належного інвестиційного клімату, гальмує наш економічний розвиток. Журнал "Інстітющнл інвестор" у щорічному рейтингу інвестиційної привабливості ставить Україну на останні місця - 102-те, 105-те, 109-те. Фактично, як зазначається в посланні Президента України до Верховної Ради "Про

внутрішнє і зовнішнє становище України у 2000 р. ", держава протягом майже усіх років незалежності знаходилася в стані економічної кризи.

За 1990-1999 рр. ВВП країни скоротився на 59,2%, обсяги промислової продукції - на 48,9%, сільського господарства - на 51,5%ю Реальна заробітна плата зменшилася у 3,82 рази, а реальні виплати пенсій - у 4 рази. Світова економічна історія не знає подібних масштабів падіння економіки у мирний час. Все це вкрай негативно позначається на життєвому рівні народу. Україна належить до країн не лише з високим, а й зростаючим рівнем бідності. Сьогодні до категорії бідних і злидених, за офіційними даними, відносяться 42% її населення.

Високий рівень бідності у поєднанні з психологічною неготовністю переважної частини населення України рахуватися з такою ситуацією постійно провокує політичну нестабільність, ідеологічне протистояння. Невід'ємна складова такої ситуації - зростання корумпованості в суспільстві, створення кланово-олігархічних об'єднань, майже тотальна політична зааганжованість ЗМІ, порушення конституційних прав громадян, тощо. За рівнем корумпованості на думку "Трансперенсі інтернейшнл" Україна посідає третє місце з кінця. Все це посилює опозиційні настрої в суспільстві, викликає гострі соціально-політичні конфлікти, підриває довіру до влади, не сприяє зміцненню міжнародного іміджу України.

Події квітня 2001 р., пов'язані з відставкою уряду ще раз нагадали про це. Головним політичним підсумком 2000 р. слід вважати те, що вперше за всю історію незалежності України було здійснено рішучі кроки, спрямовані на подолання розбалансованості між економічними і політичними перетвореннями, досягнення перших економічних успіхів. Як свідчать офіційні джерела після тривалої економічної кризи досягнуто реального економічного зростання: ВВП зріс на 6%, промислове виробництво на 12,9%, валова продукція сільського господарства - на 9,2%.

Позитивними результатами 2000 р. стало погашення заборгованості з пенсій, активізація інвестиційної, в т. ч. кредитної діяльності, зростання експортного потенціалу національної економіки, зменшення зовнішнього боргу. Вперше спостерігається позитивне сальдо в зовнішній торгівлі. Частка експорту в ВВП України становила майже 60% - це дуже високий показник.

Україні вдалося уникнути дефолту. Серйозно зміцнилася бюджетна позиція. Не дивлячись на все це, більшість Верховної Ради України, основу якої на день голосування, тобто 26 квітня 2001 р., склали депутати від компартії, об'єднаних соціал-демократів, "Трудової України" та "Демократичного союзу", 263 голосами "За" відправили у відставку уряд В. Ющенка. Він став восьмим прем'єром, якого спіткала така доля, за 10 р. української незалежності, але, мабуть, першим, який випав із влади не стільки з економічних, скільки з партійно-політичних міркувань.

Цей уряд вперше у боротьбі за існування не вступив із депутатами ні в політичні, ні в майнові торги. Президент Л. Кучма, який висловив свою незгоду з рішенням Верховної Ради заявив, що до кінця травня 2001 р. він запропонує кандидатуру на посаду прем'єр-міністра, яким став Анатолій Кінах.

Тестові завдання

Запитання 1

Державна незалежність України була законодавчо закріплена:

варіанти відповідей

- А) Декларацією "Про державний суверенітет України" ;
- Б) Актом проголошення незалежності України;
- В) Конституцією України;

Г) Законом «Про державний кордон України».

Запитання 2

Коли була прийнята Конституція України?

варіанти відповідей

А) 1994 р.;

Б) 1995 р.;

В) 1996 р.;

Г) 1997 р..

Запитання 3

Національна валюта – гривня була запроваджена у:

варіанти відповідей

А) 1992 р.;

Б) 1994 р.;

В) 1996 р.;

Г) 1998 р...

Запитання 4

Україна стала членом Ради Європи:

варіанти відповідей

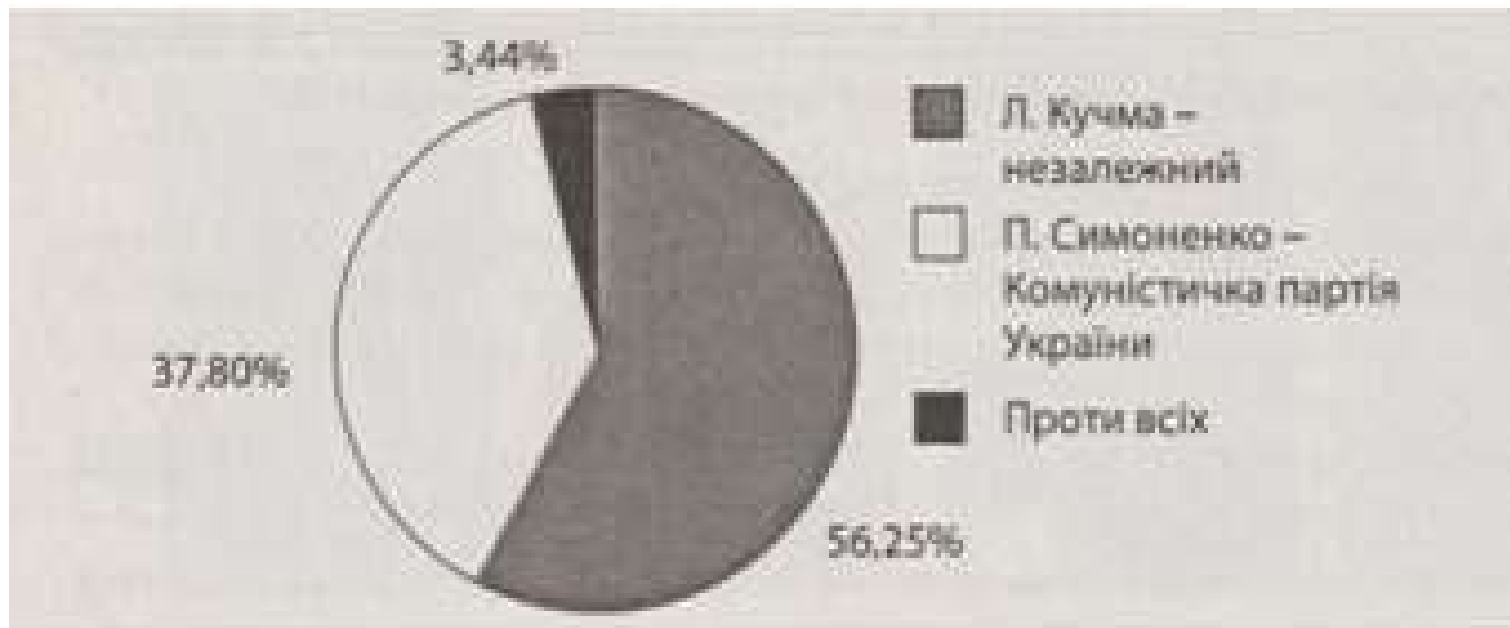
А) 1995 р.;

Б) 1996 р.;

В) 2004 р.;

Г) 2014 р.

Запитання 5

Яким роком датуються результати президентських виборів України, що відображені у діаграмі

варіанти відповідей

А) 1991 р.;

Б) 1994 р.;

В) 1999 р.;

Г) 2004 р.

Запитання 6

Коли Верховна Рада затвердила синьо-жовтий прапор Державним прапором України?

варіанти відповідей

- А) січень 1990 р.;
- Б) січень 1991 р.;
- В) січень 1992 р.;
- Г) січень 1993 р.

Запитання 7

Яким роком датуються результати президентських виборів України, що відображені у діаграмі

варіанти відповідей

- А) 1991 р.;
- Б) 1994 р.;
- В) 1999 р.;
- Г) 2004 р.

Запитання 8

Яке із тверджень характеризує стан економіки України в перші роки незалежності?

варіанти відповідей

- А) після здобуття незалежності економічну кризу в Україні було подолано;
- Б) послаблення господарських зв'язків з колишніми республіками СРСР сприяло піднесенню економіки України;
- В) більшість підприємств України мали завершений технологічний цикл і не залежали від економіки держав колишнього СРСР;
- Г) невипрацюваність програми дій реформування економіки та законодавчо-нормативної бази для функціонування економіки в умовах ринку.

Запитання 9

Широкомаштабна приватизація державного сектору української економіки відбулась у період президентства

варіанти відповідей

- А) Л. Кравчука;
- Б) Л. Кучми;
- В) В. Ющенка;
- Г) В. Януковича.

Запитання 10

Що є свідченням співпраці незалежної України з ООН?

варіанти відповідей

- А) участь українських підрозділів у миротворчих операціях;
- Б) приєднання до програми "Партнерство заради миру";
- В) проголошення без'ядерного статусу держави;
- Г) розміщення на своїй території іноземних військових баз.

Запитання 11

Яка риса соціально-економічного розвитку була притаманна Україні в роки незалежності в 1990-х рр.?

варіанти відповідей

- А) стрімке зростання дефіциту споживчих товарів;
- Б) перевищення економічних показників часів Української РСР;
- В) інтеграція української економіки з економікою Європейського Союзу;
- Г) диференціація суспільства за майновою ознакою.

Запитання 12

Чим була спричинена поява меморандуму 1994 р. підписаного в Будапешті, уривок з якого наведено?

"Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують Україні їх зобов'язання згідно з принципами Заключного акта НБСЄ поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України..."

варіанти відповідей

- А) відмовою України від статусу ядерної держави;
- Б) вступом України до Ради Європи;
- В) вступом України до Світової організації торгівлі;
- Г) проведення Всеукраїнського референдуму на підтвердження Акта проголошення незалежності України.

Запитання 13

Які основні результати виборів до Верховної Ради України 1994 року?

варіанти відповідей

- А) парламентську більшість сформовано з комуністів - "група 239";
- Б) найбільшого успіху домоглися ліві партії (КПУ, СПУ, СелПУ), які контролювали понад третину мандатів;
- В) протягом першої сесії парламенту тривала "спікеріада" - вибори Голови Верховної Ради;
- Г) найбільшою фракцією парламенту став блок "Наша Україна".

Запитання 14

Доповніть твердження.

Дострокові вибори до Верховної Ради України в 1994 р. відбулися

варіанти відповідей

- А) за змішаною виборчою системою;
- Б) за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості (50% + 1);
- В) за мажоритарною виборчою системою відносної більшості;
- Г) за пропорційною виборчою системою з використанням жорстких партійних списків.

Запитання 15

За якого Президента України відбулася подія, про яку йдеться в джерелі?

«О 18:30 розпочалося пленарне засідання, яке відкрило знамениту "конституційну ніч" — з цієї миті майже протягом 14 годин без перерви депутати поіменно голосували по

кожній окремій (зі 160) статті Конституції. Для затвердження кожної статті потрібно було не менше 300 голосів. Героєм конституційної ночі став депутат Михайло Сирота, який представляв проект Конституції запропонований погоджувальною комісією - весь цей час він стояв на трибуні та був змушений за регламентом представляти кожну статтю, коментувати і запропоновані поправки, виголошувати стандартну фразу: "Комісія просить прийняти"».

варіанти відповідей

- А) Л. Кравчука;
- Б) Л. Кучми;
- В)В. Ющенко;
- Г) В. Януковича.

Запитання 16

Хто з Президентів України двічі обирався на цю посаду?

варіанти відповідей

Запитання 17

Які терміни характеризують явища в економіці України на початку незалежності, що про них свідчить карикатура?

варіанти відповідей

- А)ринкові відносини, номенклатура;
- Б)урбанізація, демографічний спад;
- В)дефіцит, гіперінфляція;
- Г)тіньова економіка, корупція.

Запитання 18

Які з перелічених тверджень стосуються міжнародних відносин України у період 1992-1995 рр.?

варіанти відповідей

- А) визнання України країнами світу перешкодило Росії висувати їй свої територіальні претензії;
- Б)Україна не приєдналася до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї;
- В)у вересні 1995 року Україна стала членом Ради Європи;
- Г) у 1994 році з ініціативи Нурсултана Назарбаєва Україна увійшла до Євразійського економічного співтовариства.

Запитання 19

Яка подія має хронологічні межі від ночі понеділка 22 листопада до вердикту Верховного Суду, опрелюдненого 3 грудня 2004 р.?

варіанти відповідей

- А)студентська акція непокори "Революція на граніті";

- Б) кампанія протестів опозиції "Україна без Кучми";
- В) акція протесту проти режиму Кучми "Вставай, Україно!";
- Г) Помаранчева революція.

Запитання 20

Хто вийшов у другий тур з Леонідом Кучмою на виборах Президента України 1999 року?
варіанти відповідей

Запитання 21

Яка з фотографій свідчить про події, явища й процеси в Україні в 1996 році?

варіанти відповідей

А)

Б)

В)

Г)

Запитання 22

Завершіть речення

Перепис 2001 року засвідчив, що 67, 5 % населення України вважають

варіанти відповідей

- А) рідною російську мову;
- Б) рідною українську мову;
- В) рідними дві мови: українську і російську;
- Г) нерідними обидві мови.

Запитання 23

Чому інавгурація президента України, засвідчена на фотографії, відбулася не в приміщенні Верховної Ради?

варіанти відповідей

- А) такою була вимога Конституції України;
- Б) так постановив Конституційний Суд України;
- В) через конфронтацію з Верховною Радою;
- Г) такою була вимога виборців і дипкорпусу.

Запитання 24

Президенство В. Ющенка проходило в умовах:

варіанти відповідей

- А) економічного спаду;
- Б) економічного піднесення;
- В) економічного спаду, який змінився піднесенням;
- Г) економічного піднесення, яке змінилося економічною кризою.